

QUAN HỆ KINH TẾ VIỆT NAM - LÀO TRONG NHỮNG NĂM GẦN ĐÂY

NGUYỄN THƯƠNG HUYỀN*

Tóm tắt: Bài viết phân tích thực trạng quan hệ kinh tế giữa Việt Nam và Lào trong những năm gần đây, trong đó tập trung vào việc hai bên xây dựng các cơ chế hợp tác kinh tế song phương, thúc đẩy quan hệ thương mại, đầu tư song phương. Từ đó, bài viết có những gợi mở cho sự phát triển quan hệ kinh tế giữa hai nước trong thời gian tới.

Từ khóa: Việt Nam, Lào, quan hệ kinh tế.

Việt Nam và Lào có “quan hệ đặc biệt” từ lâu đời. Cùng với sự phát triển quan hệ chính trị - ngoại giao thì quan hệ kinh tế hai nước cũng được đẩy mạnh. Việt Nam là đối tác thương mại, nhà đầu tư và viện trợ phát triển chính của Lào. Trong những năm vừa qua, hợp tác kinh tế hai nước không ngừng phát triển trên các lĩnh vực, song cũng đứng trước những thách thức lớn trong bối cảnh mới, đặc biệt là việc đẩy mạnh phát triển theo chiều sâu, gia tăng chất lượng và hiệu quả các dự án đầu tư hợp tác.

1. Nền tảng phát triển hợp tác kinh tế song phương

Những năm gần đây, quan hệ chính trị - ngoại giao Việt Nam - Lào tiếp tục được tăng cường. Đây là cơ sở quan trọng để hai nước tăng cường các cơ chế hợp tác kinh tế song phương. Bên cạnh đó, tình hình thế giới và khu vực có những diễn biến mau lẹ, đặc biệt là sự phát triển của ASEAN và sự

ra đời Cộng đồng ASEAN (AC) vào ngày 31/12/2015, cùng với sự gia tăng ảnh hưởng của các nước lớn bên ngoài cũng tác động mạnh mẽ tới sự hội nhập của các quốc gia thành viên, trong đó có Việt Nam và Lào. Trước bối cảnh đó, tháng 9/2015, Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng đã tiến hành chuyến thăm Lào, hai bên cũng đã thúc đẩy và ký kết một số hợp tác kinh tế quan trọng và đã ký Bản Ghi nhớ giữa hai Chính phủ về Chiến lược hợp tác trong lĩnh vực giao thông vận tải giai đoạn 2016 - 2025, tầm nhìn đến năm 2030.

Bên cạnh đó, tháng 4/2016, Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Lào Bounnhang Vorachit đã có chuyến thăm hữu nghị chính thức Việt Nam. Đây là chuyến thăm Việt Nam và nước ngoài đầu tiên của ông trên cương vị lãnh đạo cao nhất của Lào. Tiếp đến tháng 5/2016, Thủ tướng Chính phủ Lào Thongloun Sisoulith thăm hữu nghị chính thức Việt Nam. Tháng 6/2016, Chủ tịch nước của Việt Nam Trần Đại

* ThS. Nguyễn Thương Huyền, Viện nghiên cứu Đông Nam Á

Quang đã có chuyến công du nước ngoài đầu tiên tới Lào kể từ khi nhậm chức. Theo như đánh giá từ phía Việt Nam thì điều này thể hiện mong muốn của “Chính phủ Việt Nam trong việc tăng cường và làm sâu sắc hơn mối quan hệ hữu nghị, tình đoàn kết đặc biệt và sự hợp tác toàn diện giữa hai Đảng, hai Chính phủ và của nhân dân hai nước, điều này cũng thể hiện tính chất đặc biệt trong quan hệ hợp tác giữa Việt Nam và Lào⁽¹⁾”.

Tháng 11/2016, Tổng bí thư Đảng Cộng sản Việt Nam Nguyễn Phú Trọng đã thực hiện chuyến thăm Lào, trong đó hai bên đã tái khẳng định quan hệ Việt Nam – Lào là *mối quan hệ đặc biệt*. Đây là chuyến thăm nước ngoài đầu tiên của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng trong nhiệm kỳ Đại hội lần thứ XII. Việc Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Việt Nam chọn Lào là nước đầu tiên đến thăm thể hiện rõ sự coi trọng cao độ của Đảng và Nhà nước Việt Nam đối với quan hệ đoàn kết đặc biệt Việt Nam-Lào. Đây cũng là dịp để Lãnh đạo cao nhất của hai Đảng, hai nước trao đổi, thống nhất các định hướng lớn về hợp tác cho cả nhiệm kỳ, xác định các trọng tâm hợp tác nhằm đưa quan hệ đặc biệt Việt Nam-Lào ngày càng đi vào chiều sâu, chất lượng và hiệu quả. Trong chuyến thăm Lào của Tổng bí thư Nguyễn Phú Trọng lần này, hai bên cũng đã ký kết 7 văn kiện hợp tác quan trọng.

Tháng 4/2017, Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc đã thực hiện chuyến thăm chính thức tới Lào. Trong chuyến thăm này, hai bên nhất trí trong thời gian tới sẽ tiếp tục thực hiện tốt các thỏa thuận cấp cao, nhất là Tuyên bố chung nhân chuyến thăm hữu nghị chính thức Lào của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng hồi tháng 11/2016 và Tuyên bố chung nhân chuyến thăm Việt Nam của Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Lào Bounnhang Vorachith tháng 4/2016, các

kết quả đạt được tại Kỳ họp lần thứ 39 Ủy ban liên Chính phủ về hợp tác song phương Việt Nam - Lào và phần đầu triển khai hiệu quả Hiệp định hợp tác song phương Việt Nam - Lào giai đoạn 2016 - 2020.

Năm 2017, hai bên cũng xác định là “*Năm đoàn kết hữu nghị Việt Nam-Lào 2017*,” kỷ niệm 55 năm Ngày thiết lập quan hệ ngoại giao và 40 năm Ngày ký Hiệp ước Hữu nghị và hợp tác. Trên tinh thần tin cậy lẫn nhau, hai nước ủng hộ và hợp tác tốt tại các tổ chức, diễn đàn quốc tế và khu vực. Rõ ràng, chỉ trong thời gian ngắn giữa Việt Nam và Lào liên tục có những chuyến thăm cấp cao lẫn nhau, điều này phản ánh hai bên thể hiện quyết tâm “*xốc lại*” mối quan hệ *đặc biệt* của mình. Điều này cũng cho thấy, lãnh đạo hai nước cũng nhận ra sự tác động mạnh mẽ của tình hình khu vực đối với quan hệ song phương, cho nên hai bên có những điều chỉnh nhất định nhằm thích ứng tốt hơn với tình hình mới hiện nay.

Ngoài ra, nhằm thúc đẩy mạnh mẽ hơn quan hệ kinh tế song phương, Việt Nam và Lào cũng đã ký kết hàng loạt các văn kiện hợp tác. Đặc biệt là gần đây, Hiệp định thương mại song phương và Hiệp định thương mại biên giới Việt Nam - Lào ký năm 2015 đã tạo ra hành lang pháp lý cho hoạt động của doanh nghiệp ổn định, lành mạnh, xóa bỏ thuế quan và rào cản. Bên cạnh đó, ngày 3/4/2016, Bộ trưởng Tài chính Việt Nam Đinh Tiến Dũng và Bộ trưởng Tài chính Lào Lien Thikey đã ký Thỏa thuận hợp tác giai đoạn 2016-2020 giữa hai bộ. Thỏa thuận này sẽ định hướng các hoạt động hợp tác của hai bộ trong giai đoạn tới, tập trung vào các chương trình đem lại hiệu quả thiết thực, những lĩnh vực Bộ Tài chính Lào đặc biệt quan tâm, trong đó ưu tiên hoàn thiện Chiến lược Tài chính của Lào; hoàn thiện khung khổ pháp lý,

cải cách thể chế; tăng cường đào tạo cán bộ có kinh nghiệm công tác và đào tạo có bằng cấp cao; tăng cường trao đổi cấp lãnh đạo bộ. Điều này tạo cơ sở quan trọng để hai bên gia tăng hợp tác kinh tế trên các lĩnh vực cụ thể trong thời gian tới.

2. Thực trạng quan hệ kinh tế thương mại và đầu tư giữa Việt Nam và Lào

Trong lĩnh vực thương mại.

Do có biên giới đất liền chung dài, quan hệ thương mại Việt Nam và Lào mang tính truyền thống, bổ sung, hỗ trợ lẫn nhau và ngày càng được quan tâm phát triển. Tổng kim ngạch xuất, nhập khẩu giữa hai nước từ năm 2001 đến 2005 đạt 687,8 triệu USD, bình quân 137,56 triệu USD/năm. Năm 2006, tổng kim ngạch hai chiều đạt 260 triệu USD⁽²⁾. Kim ngạch thương mại luôn tăng trưởng trên dưới 20% trong giai đoạn 2008 – 2014. Năm 2014, kim ngạch xuất, nhập khẩu giữa hai nước Việt Nam và Lào đạt 1,3 tỷ USD, tăng 14,2% so với năm 2013⁽³⁾.

Kim ngạch thương mại liên tục tăng trưởng theo từng năm, trong giai đoạn 2012-2014, đạt mức bình quân 25,8%/năm. Năm 2015, quan hệ thương mại hai nước đánh dấu bước tiến mới với việc ký kết hai Hiệp định Thương mại song phương, Hiệp định thương mại biên giới Việt Nam - Lào. Tuy nhiên, trong thời gian gần đây, tăng trưởng kim ngạch thương mại có chiều hướng giảm. Năm 2015 đạt 1,123 tỷ USD, giảm 12,6% so với năm 2014 (1,285 tỷ USD)⁽⁴⁾. Báo cáo thống kê của Tổng cục Hải quan cho thấy trị giá xuất nhập khẩu hàng hoá sang thị trường Lào trong năm 2016 đạt gần 823 triệu USD, giảm 26,5% so với cùng kỳ năm trước. Trong đó, trị giá nhập khẩu hàng hóa của các doanh nghiệp Việt Nam có xuất xứ từ Lào đạt 345 triệu USD, giảm mạnh 41,1% so với cùng kỳ năm

trước. Trị giá xuất khẩu hàng hóa của các doanh nghiệp Việt Nam sang thị trường Lào đạt 478 triệu USD, giảm 10,5% so với cùng kỳ năm trước. Như vậy, trong thương mại hàng hóa với thị trường Lào trong thời gian qua, Việt Nam có mức thặng dư trị giá gần 132 triệu USD⁽⁵⁾.

Sự sụt giảm kim ngạch này được ngành Công Thương Việt Nam nhận định bắt nguồn từ một số nguyên nhân chủ yếu: Thứ nhất, cơ cấu mặt hàng xuất nhập khẩu giữa hai nước chưa đa dạng, phụ thuộc chủ yếu vào một số mặt hàng chủ lực, nhạy cảm với biến động giá cả thị trường thế giới (sắt thép, xăng dầu trong cơ cấu hàng xuất khẩu sang Lào) hoặc chính sách xuất nhập khẩu (gỗ tròn nhập khẩu từ Lào). Thứ hai, là sự yếu kém về cơ sở hạ tầng thương mại biên giới giữa hai nước, bao gồm hệ thống chợ biên giới, hạ tầng kỹ thuật (đường giao thông, kho bãi, hệ thống kiểm tra, thông quan). Thứ ba, doanh nghiệp hai nước chưa chú trọng đến việc xây dựng hệ thống phân phối, chuỗi cung ứng hàng hóa của mình tại nước kia và ngược lại. Ngoài ra, mức độ tận dụng ưu đãi trong Hiệp định thương mại, Hiệp định thương mại biên giới của doanh nghiệp hai nước là chưa cao. Cụ thể, trong 6 tháng đầu năm 2016, Việt Nam mới chỉ cấp được 393 bộ C/O mẫu S, trị giá 24,7 triệu USD (chỉ chiếm 11% kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang Lào). Điều này cho thấy tỷ lệ vận dụng ưu đãi thấp⁽⁶⁾.

Bên cạnh đó, từ năm 2015, kim ngạch thương mại song phương có xu hướng giảm do giá cả trên thị trường thế giới giảm, Lào cấm xuất khẩu gỗ bán thành phẩm và chỉ cho xuất khẩu gỗ thành phẩm. Trong khi đó, kim ngạch mặt hàng gỗ chiếm tới trên 60% kim ngạch xuất khẩu của Lào sang Việt Nam. Những mặt hàng xuất khẩu chủ yếu của Việt Nam sang Lào là xăng dầu,

sắt thép, phương tiện vận tải, phụ tùng, máy móc, thiết bị dụng cụ phụ tùng, than đá, rau quả, hàng dệt may, dây điện và dây cáp điện. Trong đó, nổi bật là xăng dầu và sắt thép, chiếm tỷ trọng lớn trong tổng kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang Lào, chiếm từ 40-45%. Hàng nhập khẩu từ Lào chủ yếu là gỗ và các sản phẩm gỗ, chiếm khoảng 65-70% kim ngạch Việt Nam nhập khẩu từ Lào⁽⁷⁾.

Trong lĩnh vực đầu tư và viện trợ

Đầu tư và viện trợ giữa hai nước cũng tăng nhanh trong những năm gần đây. Việt Nam hiện là một trong những nhà đầu tư hàng đầu tại Lào với tổng số vốn đầu tư tích lũy vào khoảng trên 5 tỷ USD tại hơn 270 dự án. Từ năm 2003 đến nay, đã có nhiều doanh nghiệp lớn của Việt Nam đầu tư vào Lào trên tất cả các lĩnh vực như tài chính ngân hàng, thủy điện, khai thác khoáng sản, nông lâm nghiệp, viễn thông, dịch vụ thương mại, bất động sản, v.v.⁽⁸⁾. Những năm gần đây, mặc dù khủng hoảng kinh tế toàn cầu ảnh hưởng đáng kể đến kinh tế Việt Nam, nhưng các doanh nghiệp Việt Nam vẫn đang mở rộng đầu tư sang Lào. Thực tế cho thấy, đầu tư của các doanh nghiệp Việt Nam tại Lào đã tăng mạnh mẽ cả về quy mô, tốc độ và tổng giá trị đầu tư. Giai đoạn 2006-2010 có 190 dự án với tổng số vốn đăng ký hơn 2,6 tỷ USD, tăng 21 lần so với giai đoạn 2001-2005. Riêng năm 2011, đạt 480 triệu USD. Khu vực Trung và Nam Lào có 163 dự án của Việt Nam, chiếm 78%. Trong bối cảnh kinh tế toàn cầu gặp nhiều khó khăn, dòng vốn đầu tư của Việt Nam vào Lào vẫn gia tăng mạnh mẽ cả về số lượng dự án cũng như tổng giá trị đầu tư. Năm 2011, Việt Nam tiếp tục duy trì vị trí là một trong những nước đứng đầu về đầu tư tại Lào. Theo như Bộ Kế hoạch và Đầu tư Việt Nam, đến năm 2012, Việt Nam có 206 dự

án đầu tư sang Lào còn hiệu lực, với tổng số vốn đăng ký trên 3,3 tỷ USD. Trong đó vốn đầu tư vào các tỉnh Nam Lào chiếm đến 55% tổng vốn đầu tư của Việt Nam tại Lào, vốn thực hiện đạt khoảng 500 triệu USD, doanh thu lũy kế của các doanh nghiệp Việt Nam đạt 216,9 tỷ USD. Lào đứng thứ nhất trong tổng số 55 quốc gia và vùng lãnh thổ có hoạt động đầu tư của các doanh nghiệp Việt Nam⁽⁹⁾. Tính đến tháng 12/2015, tổng số vốn từ Việt Nam đổ vào Lào đã chạm mốc 5 tỷ USD với số dự án là 258⁽¹⁰⁾. Đến năm 2017, các doanh nghiệp của Việt Nam đã đầu tư vào Lào hơn 400 dự án với số vốn khoảng 3,7 tỷ USD⁽¹¹⁾. Về cơ cấu đầu tư, hoạt động đầu tư tập trung vào các lĩnh vực: năng lượng, chủ yếu là thủy điện, chiếm khoảng 26%; dịch vụ, hạ tầng chiếm khoảng 20%; nông-lâm nghiệp, trồng cây công nghiệp chiếm khoảng 23%; khai khoáng khoảng 19%, v.v.⁽¹²⁾.

Bên cạnh đó, Lào cũng có một số dự án đầu tư vào Việt Nam. Tính đến năm 2015, Lào có 10 dự án với tổng số vốn đăng ký hơn 75 triệu USD, xếp thứ 49 trong hơn 100 quốc gia và vùng lãnh thổ đầu tư vào Việt Nam và xếp thứ 7 trong số các nước ASEAN. Riêng năm 2014 Lào không có đầu tư vào Việt Nam⁽¹³⁾.

Tuy nhiên, những thách thức trong hợp tác kinh tế hai nước còn rất lớn. Các doanh nghiệp Việt Nam vẫn gặp nhiều cản trở, khó khăn như kết nối giao thông giữa hai nước chưa thực sự thuận lợi, thủ tục xuất nhập khẩu hàng hóa qua các cửa khẩu còn mất nhiều thời gian, phiền hà, các doanh nghiệp Việt Nam đang đầu tư tại Lào khó tiếp cận với các nguồn vốn vay từ các ngân hàng thương mại, v.v. Nhiều doanh nghiệp Việt Nam sang Lào làm ăn nhưng lại không nắm chắc pháp luật và chính sách của Lào, hoạt động còn mang tính tự phát, rất dễ xảy ra tranh chấp. Hiện tượng

này trong thời gian gần đây tuy đã giảm bớt nhưng vẫn còn. Khi tranh chấp xảy ra thì việc xử lý rất khó khăn, phức tạp, ảnh hưởng đến hiệu quả kinh doanh.

Kết luận

Kể từ khi Việt Nam và Lào bước vào thời kỳ đổi mới mở cửa, phát triển kinh tế thị trường và mở cửa đối ngoại, thực hiện đa dạng hóa đa phương hoá về ngoại giao, mối quan hệ kinh tế giữa hai nước tiếp tục phát triển mạnh mẽ, song cũng phải đối diện với nhiều thách thức. Quan hệ hai nước cần phải đi vào chiều sâu. Việt Nam cũng cần phải nâng cao tính cạnh tranh với các đối tác kinh tế khác của Lào, đặc biệt là sự phát triển một cách nhanh chóng quan hệ kinh tế giữa Lào với Trung Quốc và Lào với Thái Lan trong những năm gần đây. Do vậy, để quan hệ kinh tế hai nước được phát triển hơn nữa trong thời gian tới, hai bên cần rà soát lại toàn bộ thực trạng hợp tác kinh tế trong thời gian vừa qua, và tiếp tục xây dựng những cơ chế và cách làm mới trong hợp tác kinh tế song phương.

CHÚ THÍCH

1. Chuyển thăm tiêu biểu cho quan hệ đặc biệt Việt - Lào, <http://baoquocte.vn/chuyen-tham-tieu-bie-u-cho-quan-he-da-c-bie-t-viet-la-o-31244.html> ngày 15/6/2016
2. Quan hệ đặc biệt Việt Nam - Lào, những chặng đường vinh quang và thắng lợi về vàng, http://www.mofahcm.gov.vn/vi/mofa/c_s_doingoi/pbld/ns070717100833
3. Việt Nam - Lào: Thúc đẩy quan hệ thương mại lên tầm cao mới, 30/6/2015, <http://vccinews.vn/news/13706/.html>
4. Hợp tác phát triển ngành Công Thương Việt Nam - Lào: Thống nhất mục tiêu, hợp tác bền vững, ngày 26/09/2016, <http://www.moit.gov.vn/vn/tin-tuc/7601/hop-tac-phat-trien-nganh-cong-thuong-viet-nam---lao--thong-nhat-muc-tieu-hop-tac-ben-vung.aspx>
5. Trong năm 2016, xuất nhập khẩu giữa Việt Nam với Lào chỉ chiếm 0,23% tổng xuất nhập khẩu của cả nước, <https://customs.gov.vn/Lists/ThongKeHaiQuan/ViewDetails.aspx?List=8443d105-ffda-415f-bbb2-4a0beab0593f&ID=1057&Source=https%3A%2F%2Fcustoms%2Egov%2Evn%2FLists%2FThongKeHaiQuan%2FAll%2Easpx%23mainContent&ContentTypeId=0x010400F3E514DDA4ECE44F88D2B706407334B1> truy cập ngày 11/4/2017
6. Hợp tác phát triển ngành Công Thương Việt Nam - Lào: Thống nhất mục tiêu, hợp tác bền vững, <http://www.moit.gov.vn/vn/tin-tuc/7601/hop-tac-phat-trien-nganh-cong-thuong-viet-nam---lao--thong-nhat-muc-tieu-hop-tac-ben-vung.aspx> ngày 26/09/2016
7. Việt Nam đã đầu tư trên 5 tỷ USD vào 270 dự án tại Lào, 18/07/2016, <http://dantri.com.vn/kinh-doanh/viet-nam-da-dau-tu-tren-5-ty-usd-vao-270-du-an-tai-lao-2016071815074226.htm>
8. Việt Nam đã đầu tư trên 5 tỷ USD vào 270 dự án tại Lào, 18/07/2016, <http://dantri.com.vn/kinh-doanh/viet-nam-da-dau-tu-tren-5-ty-usd-vao-270-du-an-tai-lao-2016071815074226.htm>
9. Xem thêm trong: Bộ Kế hoạch và Đầu tư (năm 2012): <http://www.mpi.gov.vn/portal/page/portal/bkhd>
10. "Đầu tư sang Lào, Campuchia: Doanh nghiệp Việt đang lập lại những vết xe đổ", <http://vietnamfinance.vn/thi-truong/dau-tu-sang-lao-campuchia-doanh-nghiep-viet-dang-lap-lai-nhung-vet-xe-do-20170217150850528.htm>
11. Thủ tướng Việt Nam và Lào lần đầu chủ trì Kỳ họp Ủy ban liên Chính phủ, 8/2/2017, <http://vnexpress.net/tin-tuc/the-gioi/thu-tuong-viet-nam-va-lao-lan-dau-chu-tri-ky-hop-uy-ban-12-en-chinh-phu-3538361.html> ngày 8/2/2017
12. Đã cấp phép đầu tư sang Lào 261 dự án với tổng số vốn 5,2 tỷ USD, 15/09/2015, <http://baodautu.vn/da-cap-phep-dau-tu-sang-lao-261-du-an-voi-tong-so-von-52-ty-usd-d32654.html>
13. Theo: Hồ sơ thị trường Lào, Ban Quan hệ Quốc tế - VCCI, tháng 6/2016, tr.9.